

ZALAI KÉZMŰVES ÉRTÉKEK - KESZTHELY KÖRNYÉKI HÍMES TOJÁSOK

(Keszthelyi Balatoni Múzeum Néprajzi Gyűjteményében található
hímes tojás gyűjtemény mintakincse)

A Balatoni Múzeum hímes tojás gyűjteményét Malonyay Dezső már bemutatta A magyar nép művészete című munkájának harmadik kötetében (254-258 oldal), ami 1911-ben jelent meg. Ennek az anyagnak egy része az idők folyamán megsemmisült. A meglévő tojások jó része sérült, kifakult. A legrégebbi datált darabok a 19. század végéről, illetve a 20. század elejéről maradtak fenn.

Malonyay Dezső: A magyar nép művészete, III. kötet A Balaton vidéki magyar pásztornép művészete
HÍMES TOJÁSOK A KESZTHELYI JÁRÁSBÓL (XII. tb.)

Ahhoz, hogy ezeket a mintákat újra használhassuk, megismertethessük lakóhelyünk és a környező települések népművészetet szerető közönségével, részletesen fel kellett dolgozni az anyagot.

A keszthelyi Népművészeti Alkotóházban dolgozó „Szövés- és Népi Kismesterségek Szakköre” Bordácsné Kishonti Erika vezetésével a szakkör tagjai lerajzolták a tojások mintáit, ezek így jobban használhatók a motívumok után érdeklődők számára.

A törött, fakó, sérült tojások mintáit újraírták, karcolták.

A múzeumi kutató- és feldolgozó munka összegzését, a „Továbbélő múlt” sorozatának I. kötetét a Zala Megye Népművészetéért Alapítvány 2010-ben jelentette meg a **Keszthely környéki hímes tojások**, Keszthelyi Balatoni Múzeum Néprajzi Gyűjteményében található hímes tojás gyűjtemény mintakincse címmel.

Sok könyv jelent már meg a hímes tojások készítéséről, a hozzájuk kapcsolódó szokásokról, a motívumokról. Könyvünk mégis hiánypótló. Miért? Kevés olyan anyag látott napvilágot, mely egy-egy tájegység motívumait sorakoztatja fel, mint ahogyan ez a könyv teszi a keszthelyi Balatoni Múzeumban őrzött, Keszthely vonzáskörzetéből származó hímes tojás anyaggal.

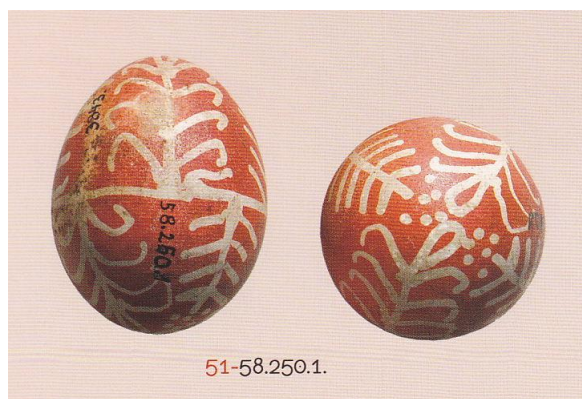
A könyvben megjelent 130 mintából a **Keszthelyi járás viasszal írókázott 13 darab tojás mintakincsét szeretnénk Zalai Kézműves Értékek közé felvetetni, amik a következők:**

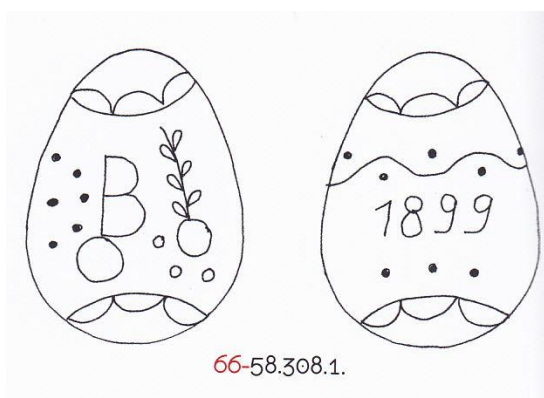
29. Háromágú rozmaringos, virágos

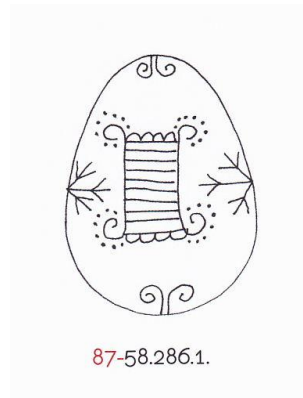
33. Tulipános, indás, pöttyözött

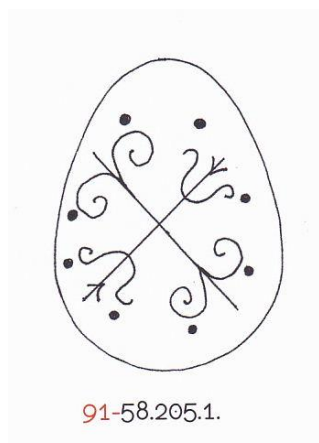
51. Fenyőágas, virágdíszes

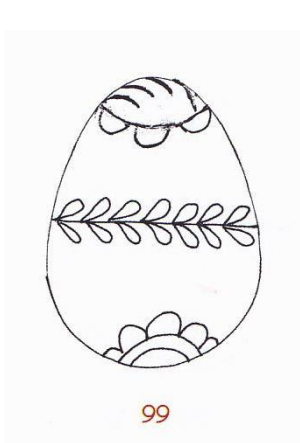
66. Hullámvonalas, indás leveles, pöttyökből virág B. O. 1899 felirat

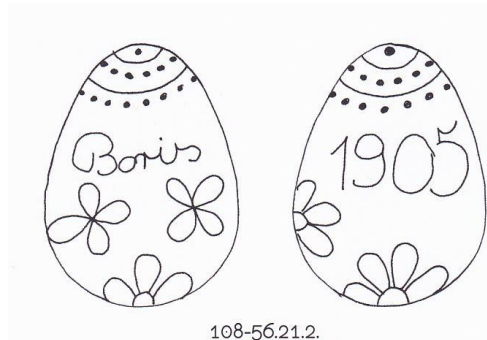
87. Lajtorjás

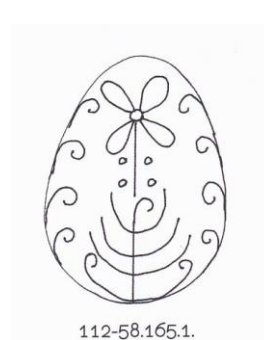
91. Indás, virágos

99. Leveles minta a vízszintes átlón, alul felül virágszirmos

108. Virágos, pöttyözött sorokkal, Boris 1905. felirat

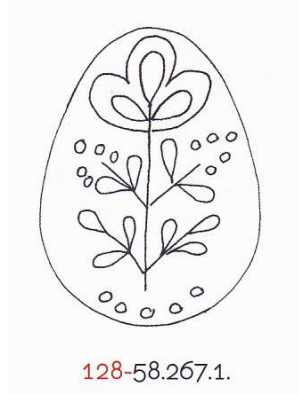
112. Kettő részre osztott, virágos, indás

123. Ferdén spirális, aranyeső ág, Lenke felirat

125. Négy mezőre osztott, fenyőágas, virágos

128. Virágtöves, pöttyözött

130. Két mezőre osztott, első oldalon cserepes virágtő, hátsó oldalon rozsmaring, nappal

Viaszolás technika leírása (Malonyay Dezső: A magyar nép művészete III. kötet, 253-254. oldal):
Viasz is kell a mesterséghez. Van a háznál, azon sárgán, ahogy a méhkasból került elé. Serpenyőbe vele, mert ennek meg forrónak kell lenni!

Gica is kell, aféle kis írószerszám, «tojáscifrázó». Ami szintén odahaza készül meg, hajlékony «pipa rézből», vagy gyöngé bádogból, hogy össze lehessen sodorni olyanra, mint a szalmaszál; jó a cipőzsinór reze is, mert az is olyan kis cső. Szalma: rézből. Ezt a rézsalmácskát belészorítjuk valami hasított ágacskába, cérnával odahurkoljuk, hogy ne mozogjon - s meg van, kész a gica!

Van több, mert egyik vastagabban csurrant, a másik vékonyabban; egyik jobban kézre áll, mint a másik. A szalmaszál nem lenne alkalmas, mert abban megfagy a viasz, a réz azonban meleget tart.

Kezdhettük. Langyos a tojás, forró a viasz.

Tótné megmártja a forró viaszban a gicát s a tojást hosszában, meg derékban négy mezőre osztja és rajzol a mezőkben. Vonalak, pontok, mindenféle kacskaringók, megy a munka szaporán, ügyesen. Tud sok fajtát: koszorúsat; macskatalpasat (öt kis karikó a macskakarma s egy nagyobb karikó közepén: a macskatalp); tojásvellásat, gráblásat, tulipánosat, szégfűset, tüskerózsásat, boronásat, faágasat, leveleset, szilvamagosat, rozmaringosat, dobköteleset, rózsásat, jácintosat, lajtorjásat, darázsfészkeset, szentgyörgyvirágosat...mindenfélét...

A Keszthely környéki hímes tojások kiadványból fotóillusztráció:

Az értéktár bejegyzéshez a Keszthely környéki hímes tojások anyagát összeállította: Pozvai Andrea a Zala Megye Népművészetéért Alapítvány titkára, a Keszthely környéki hímes tojások, Keszthelyi Balatoni Múzeum Néprajzi Gyűjteményében található hímes tojás gyűjtemény mintakincse kiadvány szerkesztője